

Eduskunnan hallintovaliokunta hav@eduskunta.fi

LAUSUNTOPYYNTÖ KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Folktinget kiittää hallintovaliokuntaa saamastaan mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Hallitusohjelman mukaan ruotsiksi kotoutettavien osuus korotetaan 5–10 prosenttiin. Nykyisin vain 1,5 prosenttia työtä hakevista kotoutuja-asiakkaista kotoutetaan ruotsiksi. Tarkoituksena on myös varmistaa, että kotoutuminen on mahdollista molemmilla kansalliskielillä, ja viranomaisten tulee entistä selvemmin kertoa mahdollisuudesta ruotsin kielellä tapahtuvaan kotoutumiseen. Folktingetin mielestä tietoisuus maahanmuuttajan oikeudesta valita kotoutumiskielekseen joko suomi tai ruotsi sekä kehittynyt ja näkyvä ruotsinkielinen kotoutumispolku ovat ratkaisevan tärkeitä asioita hallituksen tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä edellyttää kotoutumista edistävissä palveluissa työskenteleviltä entistä laaja-alaisempaa osaamista ja puolueetonta suhtautumista ruotsinkieliseen kotoutumispolkuun. Kielivalinnasta on annettava asiallista ja virheetöntä tietoa aikaisessa vaiheessa, jotta maahanmuuttaja voisi tehdä hyvin harkitun päätöksen. Sujuva kotoutuminen molemmilla kansalliskielillä on taattava kaikilla kaksikielisillä alueilla.

Lakisääteinen kotoutumiskoulutusten järjestämistehtävä ehdotetaan poistettavaksi vapaan sivistystyön oppilaitoksilta. Kotoutumiskoulutuksia järjestettäisiin jatkossa työvoimakoulutuksina, vaikka suurin osa Suomessa ruotsiksi kotoutettavista kotoutetaan vapaan sivistystyön kautta.

Hallitus on tällä kaudella antanut vapaalle sivistystyölle 2,5 miljoonaa euroa ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen kehittämiseen. Tämän seurauksena ruotsinkielisten kotoutumiskoulutusten määrä on kasvanut ja ruotsinkielinen kotoutumispolku on selkiintynyt. Kansalliskielistrategiassa korostetaan, että ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjontaa tulee kasvattaa, jotta se olisi tosiasiallinen vaihtoehto, ja että ruotsin kielellä kotoutettavien henkilöiden määrän tulisi nousta siten, että sen suhteellinen osuus vastaisi vähintään ruotsinkielisten osuutta kunnan väestöstä. Folktingetin mielestä esitys on Kansalliskielistrategian tavoitteen vastainen eikä se kannata muutosta.

Verkkokoulutus on hyvä lisä paikan päällä järjestettäviin kotoutumiskoulutuksiin, mutta se ei sovellu koko kohderyhmälle. Verkkokoulutus ei voi olla ainoa vaihtoehto ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen järjestämiseksi ja ruotsin kielellä tapahtuvan kotoutumisen mahdollistamiseksi asuinpaikasta riippumatta. Folktingetin mielestä sosiaalinen osallistaminen on tärkeä osa kotoutumisprosessia eikä se toteudu, jos maahanmuuttaja osallistuu vain verkkopohjaiseen kotoutumiskoulutukseen.

Päävastuu kotoutumisesta ja työllisyyspalveluista siirrettiin kunnille vuonna 2025. Ehdotetut leikkaukset osuvat suoraan kuntiin. Tähän saakka kunnat ovat voineet hyödyntää vapaan sivistystyön palveluja ja käyttää vapaalle sivistystyölle annettua rahoitusta. Jatkossa kaksikielisten kuntien täytyy itse järjestää ja rahoittaa kotoutumiskoulutukset sekä suomeksi että ruotsiksi. Ruotsiksi kotoutettavien määrä on usein suomeksi kotoutettavien määrää pienempi, mikä heikentää kannattavuutta. Folktinget on huolestunut siitä, että koulutusten kustannukset voivat pahimmassa tapauksessa johtaa siihen, että kunnat eivät järjestä ruotsinkielistä kotoutumiskoulusta, mikä on syrjivää sen kannalta, että maahanmuuttajilla on oikeus valita kotoutumiskielensä.

Hallitusohjelman mukaan kiintiöpakolaisten kuntapaikkojen etsimistä ruotsinkielisistä kunnista tehostetaan. Silti 26 vastaanottokeskusta on lakkautettu ja tällä hetkellä kaksikielisissä kunnissa on jäljellä vain kolme vastaanottokeskusta. Folktingetin mukaan vastaanottokeskusten lakkauttaminen on vastoin hallitusohjelman kirjausta ja hallituksen tavoitetta siitä, että 5–10 prosenttia maahanmuuttajista kotoutettaisiin jatkossa ruotsin kielellä. Vaikka kotouttaminen ei ole vastaanottokeskusten ensisijainen tehtävä, mahdollisuus ruotsin kielellä tapahtuvaan kotoutumiseen on parempi kaksikielisillä paikkakunnilla.

Eräs ehdotetuista säästöistä on kiintiöpakolaisten vastaanottoon varautumisen korvauksen lakkauttaminen. Ehdotus iskee erityisesti kaksikielisiin kuntiin, joiden on hallituksen tavoitteen mukaisesti kannettava päävastuu kiintiöpakolaisista.

Kunnissa, joissa kotoutuminen on mahdollista sekä ruotsin että suomen kielellä, on arvioitava, kumpi kotoutumiskieli vastaa paremmin maahanmuuttajan tarpeita ja otettava huomioon maahanmuuttajan kiinnostus kehittää molempien kansalliskielten osaamistaan samanaikaisesti. Folktinget korostaa, että maahanmuuttajalla tulee kotoutumislain mukaan olla oikeus valita kotoutumiskielekseen joko ruotsi tai suomi. Vaikka maahanmuuttaja asuisi paikkakunnalla, jonka enemmistökieli on suomi, monet työskentelevät kansainvälisissä yrityksissä, joiden työkieli on englanti. Nämä henkilöt voivat hyötyä mahdollisuudesta oppia ensimmäisenä kielenään ruotsia ja suorittaa kielitaitokoe ruotsiksi voidakseen hakea Suomen kansalaisuutta.

Folktinget ehdottaa vapaan sivistystyön koulutustehtävän täsmentämistä lailla tehtävän poistamisen sijaan. Vapaa sivistystyö tulisi jatkossa nähdä työvoimapolitiittisen kotoutumiskoulutuksen täydentäjänä ja vaihtoehtona. Folktinget ehdottaa, että henkilöiden, joilla on kotoutumissuunnitelma, mahdollisuus osallistua vapaan sivistystyön puitteissa järjestettäviin opintoihin säilyisi. Ratkaisevan tärkeää on myös se, että työvoimapolitiittisen kotoutumiskoulutuksen päättäneet henkilöt voisivat osallistua vapaan sivistystyön järjestämään kielikoulutukseen ja yhteiskuntaan liittyvään koulutukseen. Folktingetin mielestä vapaan sivistystyön järjestämien kieli- ja yhteiskuntakoulutusten rahoitus on hyvin tärkeässä asemassa ruotsin kielellä tapahtuvan kotoutumisen, ruotsinkielisen koulutustarjonnan laajuuden ja ruotsinkielisten paikkojen, palveluiden ja rakenteiden kannalta Suomessa.

Helsingissä 21.5.2026

Christina Gestrin
Folktingetin pääsihteeri
Svenska Finlands folkting

Stephanie Lindberg
Kieliturvasihteeri
Svenska Finlands folkting